

В.О.Серьогіна; Ю.М.Коломієць, О.В.Марцеляк та ін.. Харків, 2009. 664 с.

3. Felix S. Cohen's Handbook of Federal Indian Law. Lexis Law Pub, 1982. P.57 – 58.

4. Robert A. Williams jr. Linking Arms Together: American Indian Treaty Visions of Law and Peace, 1600 -1800. Printed sn the USA, 1977. P. 79 – 82

5. Richard White The Middle Ground Indians, Empires, and Republics in the Great Lakes Region 1650-1815. Printed in the USA, 1991

6. Francis Jennings The History and Culture of Iroquois Diplomacy. Printed in the USA, 1985

7. Гарипов Р.Ш. История становления и развития прав коренных народов США *История государства и права* . 2010. № 1. 48 с., С. 47 – 48.

Грицай Ірина Олегівна,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії наук
вищої освіти України

ЗАСТОСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИМИ СУДАМИ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ГЕНДЕРНОГО БАЛАНСУ

Нині у демократичному суспільстві проблема надання рівних прав жінкам і чоловікам, зокрема в контексті узгодження їх сімейного і професійного життя проголошується як одна із основоположних проблем у розв'язанні суспільних проблем. Реальні зміни в економічному, гуманітарному, соціальному вимірах, що в свою чергу є потужним резервом для прогресу будь-якої держави є досягнення гендерної рівності, втілення її в систему суспільних відносин. В умовах зміцнення курсу на європейську інтеграцію, модернізація українського суспільства, вимагає виходу за межі суто національного права і законодавства. Крім міжнародно-правових норм, Україна визнала норми європейського прецедентного права, а саме, «практику Європейського суду з прав людини». Згідно з міжнародними стандартами у сфері прав людини, саме суд фактично є єдиним органом, який має повноваження ефективного відновлення прав людини та її захисту від дискримінації. Так, серед інститутів демократичної держави, що є гарантією й одночасно механізмом захисту прав і свобод людини і громадянина значну роль відіграє правосуддя. Тому на судову гілку влади покладається визначальна роль у встановленні реальної гендерної рівності в Україні.

У свою чергу на міжнародному рівні важливу роль у захисті прав та свобод людини і громадянина відіграє Європейський суд з прав людини

(ЄСПЛ), який часто розглядає справи, в яких жінки виступають проти своєї держави, тому що вона не захищає їхні права.

У більшості випадків претензія позивача полягає в тому, що влада не вживає належних заходів для захисту її прав і здоров'я. При застосуванні норм ЄСПЛ судді повинні брати до уваги практику як щодо України, так і сформовану в ході розгляду скарг, поданих проти інших держав. Такий підхід допоможе уникнути Україні вчинення нових порушень Конвенції. З огляду на це застосування прецедентної практики ЄСПЛ з прав людини у правовому полі України: по-перше, сприятиме зближенню національної правової системи із європейськими стандартами прав людини у контексті гендерної рівності; по-друге, забезпечить захист прав та свобод людини у внутрішньо-державних відносинах, що позитивно вплине на реалізацію задекларованих рівні принципів рівності прав жінок і чоловіків.

Ретельний аналіз судових рішень Європейського суду з прав людини щодо спорів, пов'язаних із гендерною дискримінацією, дозволив поділити їх на наступні групи, а саме: судові рішення у трудових спорах; судові рішення у справах, пов'язаних із сексуальним домаганням; судові рішення в сфері сімейного права; судові рішення у спорах з питань соціального і пенсійного забезпечення; судові рішення з адміністративних спорів; судові рішення у справах щодо надання належної медичної допомоги; судові рішення у справах щодо домашнього насильства і гендерно зумовленого насильства.

Слід звернути увагу на результати проведеного моніторингу Харківською обласною фундацією «Громадська Альтернатива», що свідчать про дуже низький рівень використання посилань на міжнародні стандарти у відібраних для аналізу справах. Так, у 89,1 % (336 рішень) проаналізованих справ посилання на міжнародні акти відсутні [1, с. 27].

Найбільше судді звертаються до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – 22 рішення мають відповідне посилання. Також розповсюджені згадування про Конвенцію ООН про права дитини – 12 справ та Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок – 11 рішень. У 7 рішеннях використано посилання на Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. По 1 рішенню містять посилання на Європейську соціальну Хартію та Директиви ЄС. На Конвенції Ради Європи (Конвенцію Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми та Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами) посилань немає. В той же час у 9 випадках використовуються інші міжнародні документи у сфері прав людини, зокрема Конвенції Міжнародної організації праці, Конвенція ООН про боротьбу із транснаціональною злочинністю та Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, більшість з яких має рекомендаційний характер та навіть є застарілими [1, с. 27-28; 2; 3].

Що стосується суддів, які взяли участь у проведеному в межах моніторингу опитуванні, на високому рівні оцінили свою ознайомленість із міжна-

родними документами з прав людини та гендерної рівності, так судді зазначили, що знайомі з текстами Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Конвенції ООН про права дитини, Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, Конвенції МОП № 156 «Про рівне ставлення і рівні можливості для працюючих чоловіків і жінок: працівники із сімейними обов'язками» тощо.

Проте, факт наявності у судовому рішенні посилання на міжнародний документ у сфері захисту, наприклад, принципу гендерної рівності не є свідченням правильного розуміння відображених у ньому стандартів і правильного його застосування до конкретних обставин справи. Так, в окремих проаналізованих під час моніторингу судових рішень судом було використано посилання на Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (усього таких судових актів в Єдиному державному реєстрі судових рішень 271). Однак експертами Проекту зафіксовано, що в низці рішень такі посилання виявилися зайвими, або навіть некоректними й такими, що не відповідають обставинам справи. Це створює враження штучності подібних посилань. Такий стан речей, на перший погляд, начебто не завдає шкоди. І навіть більше: можна було б говорити про те, що самим фактом згадування такого міжнародного документу як Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок в тексті свого рішення суд формує позитивне ставлення до системи здійснення правосуддя, виказує свою повагу до принципу гендерної рівності. Утім, такої мети не можна досягти, якщо названий принцип постає перед очима учасників судового розгляду тільки як формула, яка не впливає на вирішення справи по суті і згадування якої стає лише певним звичним ритуалом, даниною моді [1, с. 33].

Сьогодні важко визначити реальні масштаби гендерної нерівності. За фактами гендерної дискримінації, оскільки вона часто буває прихованою кількість справ не відображає реального рівня та масштабів поширення. Так, не лише особа, яка є кривдником, а й безпосередньо жертва дуже часто докладають зусиль, для того щоб не «виносити з хати сміття», зокрема це може бути через сором, страх або безпорадність, а нерідко – через незнання. Так, про гостроту цієї проблеми свідчить соціально напружена моральна атмосфера у суспільстві. Органи судової системи відіграють важливу роль у вирішенні спорів, які можуть бути викликані соціально-економічними, політичними, культурними та іншими факторами. Так, коли діяльність судів спрямована на подолання дискримінації й забезпечення гендерної рівності вони можуть виступати засобом соціальних змін, зокрема, враховуючи те, що їх позиція формує політику держави в їх вирішенні. Рішення, які приймаються в конкретній справі можуть стати загальною нормою для аналогічних випадків. Поширеним у діяльності органів судової влади є: абстрактне посилання на практику ЄСПЛ, що проявляється у посиланні без конкретного рішення; не співвідношення нормам нормативно-правових актів України й відповідної справи Європейського суду з прав людини. Також у діяльності органів судової влади

відсутніми є єдині критерії застосування практики ЄСПЛ. У контексті цього можемо виокремити такі підходи: застосування у нерозривній єдності норм Конвенції та практики її тлумачення ЄСПЛ; використання практики Європейського суду з прав людини, як один із аргументів яким, обґрунтовується позиція органів судової влади, яка складається на основі норм вітчизняного законодавства; використання, як тлумачення, що має нормативний характер практику Європейського суду з прав людини. Так, у нормативно-правовій базі України та його правозастосовній практиці, відсутній єдиний узгоджений підхід щодо визначення місця прецедентної практики Європейського суду з прав людини у правовій системі України. Така неузгодженість має бути усунена шляхом законодавчого визначення місця прецедентної практики Європейського суду з прав людини у правовій системі України.

1. Захист від гендерної дискримінації в судових рішеннях українських судів: звіт за результатами моніторингу. Підготовлено: О. Уварова, М. Ясеновська. Харків : Бровін О. В., 2016. 182 с.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. Конвенція ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_207

Калініченко Зоя Дмитрівна,
кандидат економічних наук, доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Впродовж останніх років у соціальній сфері України відбувається низка суттєвих змін. На законодавчому рівні спостерігається поступове знищення більшості соціальних пільг. Таким чином держава самоусувається з процесу підтримки своїх же громадян. Така позиція лише наближає країну до неминучої соціальної та демографічної катастрофи.

Актуальність проблеми зростання соціальної напруженості посилюється тим, що в Україні соціально-економічна політика здійснюваних реформ формується фрагментарно, без достатнього законодавчого, фінансового, інформаційного та організаційного забезпечення. Як наслідок, в економіці та соціальній сфері накопичуються негативні явища і тенденції, які виявляються у деформаціях соціальної структури, економічній десоціалізації, соціально-